

Kirjailija Iivo Härkönen kuollut.

Viime elokuun 28 p:nä kuoli Helsingissä pitkäaikaisen sairauden murtamana seuramme työssä suuresti ansiointunut työntekijä, seuramme ensimmäinen sihteeri, kirjailija ja runoilija Iivo Härkönen.

Kirjailija Iivo Härkönen oli niitä harvoja armoitettuja, joka sai koota elämänvoimansa yhden suuren asian ympärille, Karjalan heimon hyväksi. Karjalaisen runolaulajasuvun jälkeläisenä ja kasvaneena Suistamalla vanhojen kalevalaisperinteiden keskellä kehkeytyi hänessä kiintymys ja rakkaus kaikkeen, mikä oli karjalaisuudelle oleellista. Kun hän sitten joutui opintielle ja pääsi Sor-tavalan seminaarista, oli hänellä edellytyksiä käytännöllisessä elämässä toteuttaa heränneitä aatteita. Rakkaus kansanrunouteen saattoi hänet lähtemään pitkille ja vaivalloisille runonkeruumatkoille Raja-Karjalaan ja Aunukseen. Näistä matkoistaan hän julkaisi mm. teokset »Runon hirveä hiihtämässä» ja »Runolaulajia».

Iivo Härkösen kirjallinen tuotanto alkaa jo sangen varhain. Hänen esikoisteoksensa ilmestyi seminaarissa oloaikana v. 1904 ja sen jälkeen teosten lukumäärä lisääntyi vuosi vuodelta. Hän on sekä runon että suorsanaisen esityksen, osittain pikku näytelmienkin muodossa tulkinut kotiseutunsa elämää, oloja ja lumoavaa luontoa. Kotimaakuntaansa hän on kuvannut monissa teoksissaan. Huomattavin kirjallinen tuote on hänen aikaansaamansa maakuntateos »Karjalan kirja». Tutustuttaakseen kotiseutunsa rahvasta suomalaisen runouteen hän julkaisi aunuksen murteella eräiden omien runojensa ohessa suomalaisen runouden huomattavimpia tuotteita ko-koelmissa »Kibunoi» ja »Laululoi aunukselaizil».

Itä-Karjalan varsinainen kansallinen herätystyö ja kirjailija Iivo Härkösen nimi liittyvät läheisesti yhteen. Kun kansallisesti heränneet vienankarjalaiset ns. lokakuun vallankumouksen jälkeen v. 1906 perustivat oman erikoisen järjestönsä, Vienan Karjalaisten Liiton, ja kokoontuivat sankoin joukoin sen ympärille, tuli Iivo Härkönen sen sihteeriksi ja oli tässä toimessa aina vuoteen 1939. Täten hän alusta alkaen oli liikkeen johtavimpia henkilöitä ja käytännöllisellä työsaralla varsinainen toimeenpaneva voima. Hänen työpäivänsä Itä-Karjalan kohottamiseksi sivistyksellisesti, taloudellisesti ja valtiollisesti-kin kesti yli 30 vuotta. Taistelu Venäjän valtiomahtia vastaan, jolla oli käytettävissään Karjalan ja Suomen venäläistämispuhassa kaikki resussit venäjänkielistä ja -mielistä kirkkoa ja

Kirjailija Iivo Härkönen.

koululaitosta myöten, vaati niissä oloissa näitä tuhovoimia vastaan taistelevilta miehiltä taitoa ja tarmo-a, aloitekykyä ja uskallusta. Toiselta puolen Itä-Karjalan tunnetuksi tekeminen täällä Suomessa asetti perustetulle järjestölle erikoiset tehtävät. Tämä yli kolmevuosikymmentä kestänyt seuramme puitteissa Härkösen suorittama työ jakaantuu monille eri aloille. Niitä ei ole tarpeen luetella. Mainittakoon tässä vain valtiollisten kirjelmien ja adressien laatiminen ja seuran äänenkannattajan toimittaminen, joissa tehtävissä tarvittiin Härkösen tapaista terävää sanaa ja kynää. Mutta Kirjailija Härkösen Karjalan heimon hyväksi

suorittama työ käsittää paljon sellaistaakin, jonka hän suoritti seuramme työn ulkopuolella, mm. Suomen valtiovallan hänelle uskomissa tehtävissä. Kirjailija Härkönen oli myös erittäin keskeinen henkilö Suomen Kirjailijaliitossa, jonka kunniajäsen ja sihteeri hän oli.

Nämä Iivo Härkösen parhaan miehuuden aikana elettyt vuodet, ovat tuottaneet hänelle varmaan iloa ja tyydytystä, mutta Karjalan heimon kulkema Golgatan tie, sen kärsimykset, ovat toiselta puolen myöskin aiheuttaneet hänen herkälle mielelleen suurta surua, ja me käsitämme, että juuri Karjalan heimon viimeaikainen murhenäytelmä lisäsi hänen omia sielullisia ja ruumiillisia kärsimyksiään. Näiden kärsimysten keskellä hänellä oli sittenkin ilo nähdä ja tuntea Karjalan heimon vapauden koitto, nähdä sen työn tuloksia, jonka hyväksi hän oli parhaansa antanut.

Seuralle ja Itä-Karjalan asialle tekemiensä suurten palvelusten vuoksi annettiin hänelle seuran kunniamerkki ja hänet kutsuttiin seuran kunniajäseneksi. Täyttäänsä 50 vuotta maalautti seura hänen muotokuvansa pidettäväksi seuran toimistohuoneen seinällä.

Kirjailija Härkösen ruumiinsiunaus toimitettiin syyskuun 3 p:nä Pyhän Kolminaisuuden kirkossa Helsingissä. Sen toimitti kreikkalaiskatolisen seurakunnan kirkkoherra S. Okulov rovasti *Bogojavlenskijn* ja pastori *Saarikosken* avustamana.

Arvokas ja harrastunneellinen muistohetki edesmenneen kirjailijan muistoksi pidettiin samana päivänä Vanhassa kirkossa arvokkaine ohjelmineen. Muotokauniin puheen piti ensiksi lehtori Lauri *Pohjanpää* ja varsinaisen laajemman muistopuheen prof. J. V. *Lehtonen*. Tilaisuudessa esitti soittoa urkutaiteilija Venni *Kuosma* ja laulua oopperalaulaja Väinö *Sola*.

Kirjailija Iivo Härkösen muistolle.

Kirj. rehtori A. Panuvaara.

Koulu ja nuoruusvuosien kotipuolitoverina ja elinikäisenä ystävänä haluan tällä hiljaishetkellä, tuodessani viimeiset terveiset poismenneelle rakastamastaan Karjalasta, muistaa muutamalla sanalla erästä tunnusomaisinta luonteenpiirrettä syvästi kaivatun runoilija-vainajan elämänvaelluksessa, nimittäin harvinaisen herkistynyttä kiintymystä kotiseutuun — sen luontoon ja ihmisiin. Varsin monihan meistä inehmoista on altis oleutumaan ympäristönsä, nykyhetkelliseen elintilaansa siinä määrin, että se helposti kuin huomaamatta paikallistuu miltei ainoaksi todellisuusmaailmaksemme ja muu ulkonainen unohtuu, häipyä ja hämärtyä melkein olemattomaksi, samantekeväksi. Kirjailija Härkösen hehkuvan säkenöivä karjalaisolemus ei koskaan kadottanut persoonallisuuttaan sikäli, että perifeeriset perspektiivit olisivat häipyneet hetkeksikään hänen kotiseuturakkautensa väkevöittämän sielunsa silmäin edestä niin paljon kuin hänellä pääkaupunkilaisena kaikinpuolisen menestymisen tarjoamissa olosuhteissa ehkä olisikin ollut siihen houkutus.

»Salokylä, salokylä,
taasen muistan sun, ja taasen
askeleeni teilles ohjaan,
Tahdon nähdä, ryhmäs yllä
vieläkö tuo vanha taivas
vanhoin lämmityksin paistaa, —
tahdon menneet riemus maistaa...»

näin alkaa synnyinseudun lämminsydäminen laulajamme viimeisen runoteoksensa »Osaveljet», viimeisen, joka tuli hänen tietoiseksi joutsenlauluksensa ja jonka säkeet sen vuoksi värähtelevätkin herkemmin ja heleämmin kuin minkään muun aikaisemman runokokoelman nimenomaan kotiseututuntoja suorastaan pyhäisen palvelonnan-

Omaisten laskettua seppeleensä seurasi joukko eri järjestöjen seppeleitä. Karjalan Sivistysseuran johtokunta oli miltei kokonaisuudessaan vainajan muistoa kunnioittamassa. Seuran seppelettä laskettaessa puhui vainajan muistolle vainajan pitkäaikainen työtoveri kauppaneuvos A. Mitro tuoden mieliin sitä keskeistä osaa, jonka kirjailija Härkönen suoritti seuran työssä.

Eri rahastojen välityksellä olivat poismenneen muistoa kunnioittaneet useat yksityiset henkilöt ja järjestöt. Vainajan maallinen tomu haudattiin suuresti rakastamansa maan multa Hieta-niemen hautausmaalle.

omaisesti. Vanhan karjalaisen kotielämän kuva arki- ja pyhäaskareineen kirkastuu siinä niin ainutlaatuisiksi, että sen sadunhoitoisessa ilmafiirissä näyttää tapahtuvan runoilijan henkinen tuleentuminen ja sielullinen seestyminen lopullisesti iäisyysarvoja aavistamaan. Mitä muuta voisimmekaan päätellä hänen säkeistään runossa »Pyhät kuvat»:

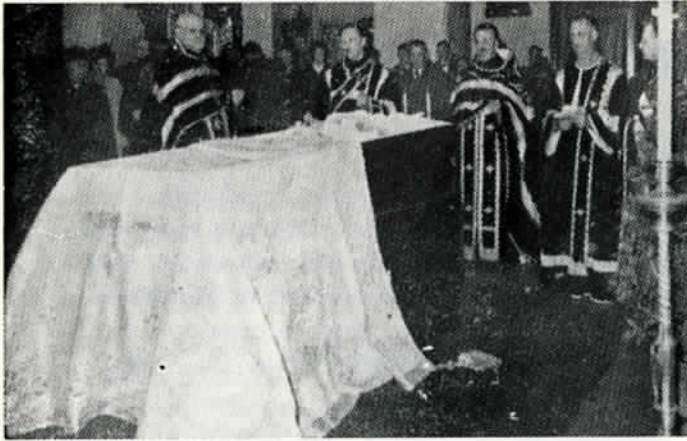
»Muut kummasti katsoo ja kaikkoaa,
minä päivä päivältä lähestyn,
muut karsaina ohitse vaelttaa,
minä nöyränä eteensä kyyristyn.

Ovat muille ne oudot ja vierahat,
tutut mulle ja omat ja rakkahat,
kuvat muille ne ehkä on kuollehet,
mulle elolliset, ah, elolliset,
kuvat lapsuusmuiston ja -riemun.

Mitä kaikkea herronkaan,
ne kauniiksi, rakkaiksi kerron vaan,
kuviks eloni kirkkaiksi, kauniimmiksi,
sen tuskasta, taakoista johdattaviksi
elon kirkkauteen, jok' on tie mun!»

Tiedän runoilijan eläneen suurimman osan iästään helsinkiläisenä. Kuitenkaan hän ei vieraantunut vähäkään kaukaisista kotiseututovereistaan, joita hänellä oli lukematon määrä, yhtä vähän tutuista kotipuolelaisista, puhumattakaan ystäivistä, joihin hän oli katkeamattomin sitein kiinni kasvanut. Aamusta ani varahin saattoi matkalta tervehtimään tullut koputtaa runoilijan oveen ja tuokiossa se tavallisesti avautui isännän itsensä riemahtaessa: »Ah, veli, tule tupaan! Tule ter-vää!» Karjalainen välittömyys, rakastettavuisuus ja yhteinen kohtalontunto eivät koskaan väljähtyneet hänen hengessään, päinvastoin! Mikäli saatan omasta kokemuksestani sanoa, ne vain vahvistuivat hiljalleen hui-pentuen sellaiseen hellyyteen, joka ainoastaan karjalaiselle psykeelle lienee ominaista ja jonka ilmentämiseen sattuvat runoilijan omat sanat, säkeissä:

»Ihana on astua
yhteispolkua elämän,
kaunis on kastua
veljesmaan kyynelissä.»

Iivo Härkösen ruumiinsiunaus.

Vainajan monivuotisena vaellustoverina tahtoisin vielä saattaa yleiseen tietoon, että mikä runoissa on laulettua kotiseudusta, joka Suistamon syrjäisestä salokylästä on laajentunut koko Karjalaa ja varsinkin Laatokan Karjalaa käsittäväksi, on samalla todella nähtyä ja elettyä. Monet runonkeruumatkat kautta Karjalan aina Aunusta ja Viena myöten, viikkokausia kestäneet yhteisretket kertojan kanssa Laatokan saaristoissa ja ulapoilla Salmi-
min mantereelle ja saarille saakka, muita mainitsematta, ovat takeena omakohtaisista kokemuksista, näkemyksistä ja elämyksistä. Kaikki tämä on tietenkin omansa osoittamaan, miten syvällä todellisuudessa Härkösen varmasti kuolemattomien Karjala-laulujen juuret piilevät.

Nykympolven Karjala saa kiittää Korkeinta, että sillä on ollut Jumalan armosta vanhasta runonlaulajasuvusta polveutunut runoilija, joka on jättänyt mitä kallisarvoisimman perinnön nousevan Karjalan jälkipolville lauluissaan, kertomuksissaan ja tulevaisuuden näköaloja avartavissa tutkimuksissa.

Me, kuolevaiset, emme kykene arvostelemaan elämämme mitää ja määrää. Mielellämme olisimme suoneet Karjalan suuren laulajan näkevän jälleen vapautuneen kotiseutunsa, oman rakkaan synnyinsijan, viihtyisän runoilijakotinsa Suistamon salokylän keskellä kauniin Äimäjärven rannalla, sukutilan, jota kirjailija vuodet oli hellien hoitanut ja kaiken palavan rakkautensa voimalla vaalinut, kunnostanut. Kohtalo sääti toisin. Kaunis elämänsä katkesi, inhimillisesti katsoen, korkeimmillaan ollessa. Meille jälkeensijäisille, jotka kiittolisina muistamme suurta vainajaamme, on lohdullista todeta, että elinpäivät päätyivät työntäyteiseen ja harvinaisen tulosrikkaaseen hellittämättömään uurastukseen ja sielunelämän sisäiseen sopusointuun, joten saatamme luottaa laulajan omien toivomuksiansa täyttymiseen, hänen sepittäessään sanat elon ehtoosta:

Karjalan pyhä huomen.

Kauan sitten saavuit kaukaa tänne, karjalainen, jäit tänne, sillä tänne jäi sun sydämesi. Täällä on sitten surus ollut ylivuotavainen, mut riemus vähä kyllästävä kyyneltesi.

Monet kerrat hyöky idän hallan, vihan veren on tullut, lyönyt yli kauniin, rakkaan maasi, tullut tänne, niinkuin tuhotulva suuren meren ja samonnut ja saalistanut kalleimpaasi.

Mut on aina luja linnas suonut suojan, nojan; sen pohjan laski kerran viereen veräjäsi työ ja mahtisana marskin Tyrqils Knuutinpojan. Se on kuin vala, mihin kätket pyhimpiäsi.

Sun on näihin asti ollut taival taittamasi kuin korpiesi piiloon jäänyt pitkä latu. Sun on aina ollut sota, rauha rajoillasi niin tosi — vaikka ihmeentäysi, niinkuin satu. —

Niin — Sun satus ihme totta on ja täyttyy kerran, myös laulus kaipuu, sävel soittos ikävöimä Sun on rauhas silloin niinkuin virta, voimas Herran, ja olet lastes, suuren sukus ympäröimä.

Täällä silloin suvi on ja sulaa routa jäinen! Soi silloin vasta kannel Karjalan ja Suomen, mi on onnellinen, niinkuin unta näkeväinen, kun nousee korkea sen päivä, pyhä huomen. —

Kustavi Lounasheimo.

»Ja kerran kun päivämme, oi isänmaa, elon vaipuvi viime ruskoon, suo rakkailla rinnoillas uinahtaa sun suuremman päiväsi uskoon!»

Suuren kansanjohtajan osa vainajalle suotiin: kuin Mooses kaukaa Horebin vuorelta sai katsella kaipaamaansa luvattua maata, niin heimonsa henkinen johtaja vuosikymmenien kestäessä, kirjailija Härkönen, sai nähdä ja tuntea ennen lähtönsä ikänsä hellimien suur-Suomihaaveiden ja nousevan Karjalan tulevaisuuden kangastuksien lähenevän toteutumistaan.